

MEDŽIOJAMŲJŲ GYVŪNŲ SUŽEIDIMO MEŽIOKLĖJE PRIEŽASTYS IR JŲ ANALIZĖ: MEDŽIOTOJŲ APKLAUSOS REZULTATAI

Daniil LUKIN, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Miškų ir ekologijos fakultetas, el. paštas: lukind332@gmail.com

Santrauka

Medžioklėje dažnai gali atsitikti taip, kad pašautas gyvūnas lieka sužeistas ir pabėga, tačiau jos metu neišvengiamai kyla gyvūnų gerovės klausimų. Tokiose situacijose gyvūnai gali patirti ilgalaikes kančias, kurios dažnai lieka neįvertintos. Ši problema kelia tiek etinių, tiek praktinių iššūkių medžioklės principam ir įvaizdžiui. Šio darbo tikslas – įvertinti sužeistų medžiojamųjų gyvūnų dažnumą medžioklėje, nustatyti, kokiose medžioklėse dažniausiai sužeidžiami gyvūnai, bei išanalizuoti pagrindinius veiksnius, turinčius įtakos netaikiam šūviui medžioklėje. Tyrimui atlikti buvo naudota anoniminė anketinė medžiotojų apklausa. Rezultatai parodė, kad 63,6 % respondentų nurodė, kad per pastaruosius metus yra buvę atvejų, kai medžioklės metu gyvūnas buvo sužeistas ir pabėgo. Dažniausiai buvo nurodomi elniai (30,2 %), rečiau – lapės, stirnos ir šernai (apie 10 %), o mažiausiai – briedžiai (3,1 %). Respondentų nuomone, daugiausia gyvūnų sužeidžiama medžioklės varant metu (apie 73 %), kadangi tokios medžioklės vyksta intensyviau, gyvūnai dažniausiai bėga, dažnai būna pasisukę kampu uždengiant gyvybiškai svarbius organus, todėl medžiotojui lieka mažiau laiko pasiruošti ir tiksliai nusiaikyti. Tyrimas taip pat parodė, kad pagrindiniai netaiklių šūvių veiksniai yra medžiotojo stresas (28,7 %), prastas ginklo prisišaudymas (22,5 %) ir nepakankama medžioklės praktika (20,2 %). Taip pat įtakos gali turėti prastas matomumas, medžioklės įrangos būklė ir netinkamas šūvio kampas. Apibendrinant galima teigti, kad gyvūnų sužeidimo atvejai medžioklėje yra susiję su įvairiais veiksniais, todėl siekiant juos sumažinti svarbu skirti daugiau dėmesio medžiotojų praktiniam pasirengimui, tinkamam ginklų prisišaudymui bei medžioklės sąlygų įvertinimui.

Reikšminiai žodžiai: medžioklė, laukiniai gyvūnai, šūvio tikslumas, medžioklės varantai.

Įvadas

Sužeisti, pabėgę ir pakartotinų šūvių nesumedžioti gyvūnai medžioklėje neretai dar gali ilgą laiką patirti skausmą ir stresą, o dėl negydomų traumų gali išsivystyti infekcijos, išsekimas ar labai lėta mirtis. Šiais laikais medžioklė reglamentuojama įvairiais teisės aktais ir yra neatsiejama nuo atsakomybės už humanišką elgesį su laukiniais gyvūnais. Tačiau medžiotojai stengiasi laikytis tam tikrų humaniškų laukinių gyvūnų medžiojimo normų ir tradicijų (Boreiko, 2010). Nepaisant technologinės pažangos ir tobulėjančių medžioklės priemonių bei įrangos, praktikoje vis dėlto pasitaiko atvejų, kai šūvis gyvūnui nėra mirtinas, todėl jis lieka sužeistas ir pabėga (Arnemo et al., 2018). Tokios situacijos kelia etinius ir teisinius klausimus, susijusius su atsakingu medžioklės vykdymu bei siekiu kuo labiau sumažinti laukinių gyvūnų kančias (Netsvetova, 2019). Vis dėlto mirtino šūvio procesas dažnai susijęs su praktiniais sunkumais – skuba, neaiški šūvio vieta, sudėtingomis aplinkos sąlygomis (Fattebert, Gamelon, 2024), netinkama medžioklės įranga ar pačio medžiotojo pasiruošimas, taip pat ir nuo medžioklės būdu. Medžiodant aktyviai, pavyzdžiui, varant ar sėlinant atlikti taiklų, humanišką šūvį yra sunkiau, kadangi ne visada po ranka pasitaiko atrama šūviui, nėra galimybės tinkamai prisitaikyti į gyvūną, nes jis dažniausiai bėga pamatęs medžiotoją. Prie medžioklės sėkmės gali prisidėti ir medžiokliniai šunys. Nors medžioklės sėkmė su šunimis ir be jų nėra vienareikšmė bei skiriasi, priklausomai nuo medžiojamo gyvūno savybių bei aplinkos sąlygų (Gompper, 2014). Nustatyta, kad medžiodant laukinius gyvūnus ne visada šunys turi didelę reikšmę sumedžiojimo tikimybei, tai priklauso ir nuo pačio gyvūno fiziologinių savybių, nes kai kurie jų gyvena naktinį gyvenimo būdą, yra mažesnio dydžio arba gyvena aukštai medžiuose ir yra tiesiog nepasiekiami.

Tyrimo tikslas – pagal anoniminės anketinės apklausos duomenis nustatyti sužeistų ir pabėgusių medžiojamųjų gyvūnų dažnumo tendencijas medžioklėje bei įvertinti pagrindinių veiksnių įtaką netaikliams šūviams.

Iškeltam tikslui pasiekti sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. Įvertinti sužeistų ir pabėgusių medžiojamųjų gyvūnų pasitaikymo dažnumą bei nustatyti, kurios gyvūnų rūšys sužeidžiamos dažniausiai.
2. Remiantis respondentų nuomone nustatyti, koks medžioklės būdas dažniausiai lemia gyvūnų sužeidimus.
3. Išanalizuoti pagrindinius veiksnius, lemiančius netaiklius šūvius medžioklėje.

Tyrimų objektas ir metodai

Tyrimo objektas – medžiotojų patirtis ir veiksniai lementis gyvūnų sužeidimą medžioklėje.

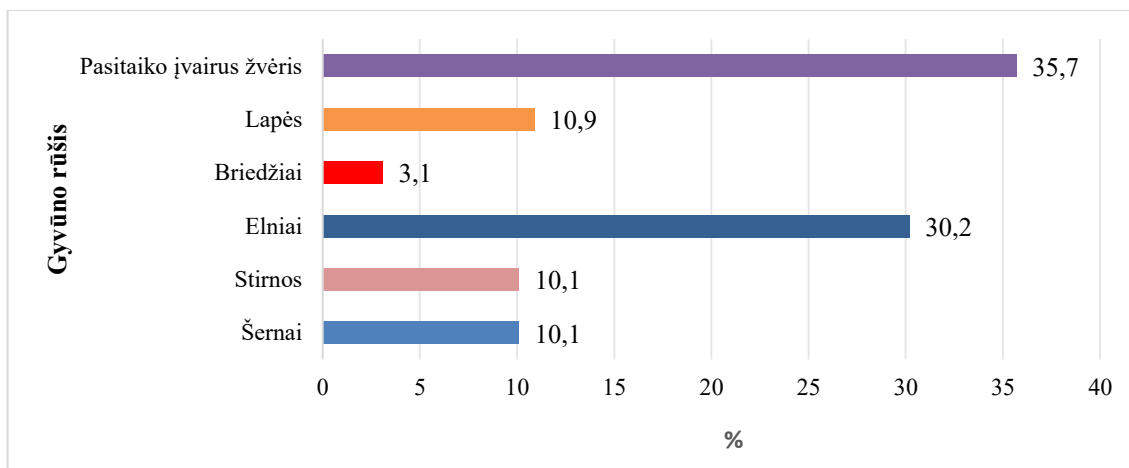
Empirinis tyrimas atliktas taikant kiekybinį anketinės apklausos metodą. Parengta apklausos anketa, apimanti klausimus apie medžiotojų kvalifikaciją ir naudojamą įrangą medžioklėje, pasiruošimą bei neigiamus veiksnius atliekant šūvį. Apklausa vykdyta 2026 m. sausio–vasario mėnesiais. Sukurta anketa buvo platinama interneto svetainėse, medžioklės forumuose ir medžiotojų grupėse. Apklausoje dalyvavo 129 respondentai iš visos Lietuvos. Anketinės

apklausos rezultatai apdoroti naudojant „MS Excel“ programą, atlikta aprašomoji analizė. Anketoje be pagrindinių klausimų apie medžioklės praktiką ir šūvio atlikimą taip pat buvo renkami duomenys apie respondentų medžioklės patirtį, medžioklių dažnumą bei priklausymą medžiotojų būreliui. Duomenys leido detaliau įvertinti respondentų patirtį. Respondentai skyrėsi pagal medžioklės patirtį, medžioklių dažnumą bei dalyvavimą medžiotojų būreliuose. 48 % respondentų turėjo daugiau nei 20 metų medžioklės patirtį, didžioji dalis medžiotojų – 51,2 % – dalyvavo medžioklėse kelis kartus per savaitę, o 76,7 % nurodė priklausantys medžiotojų būreliui. Tačiau kadangi apklausa buvo anoniminė ir viešai prieinama, nėra galimybės užtikrinti, kad visi respondentai buvo tikri medžiotojai. Dėl to egzistuoja rizika, kad dalis atsakymų gali būti netikslūs ar pateikti asmenų, nepriklausančių tiriamajai grupei.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

Respondentų charakteristika

Atlikus anketinės apklausos analizę nustatyta, kad dauguma respondentų buvo medžioklės būrelių nariai (76,7 %). Respondentų medžioklės stažas dažniausiai siekė daugiau nei 20 metų. 10–20 metų stažą nurodė 26,4 % respondentų, 3–10 metų – 18,6 %, o iki 3 metų stažą turėjo mažiausia dalis respondentų – 7 %. Pagal medžiokimo dažnumą dauguma respondentų medžioja kelis kartus per savaitę (51,2 %). 22,5 % respondentų medžioja kelis kartus per mėnesį, 9,3 % – 1–2 kartus per mėnesį, 17,1 % medžioja tik keletą kartų per metus. Gauti rezultatai rodo, kad didžioji dalis apklaustųjų medžiotojų turi didelę medžioklės patirtį, o tai gali turėti teigiamos įtakos rezultatų tikslumui ir patikimumui. Analizuojant gyvūnų sužeidimų skaičių per pastaruosius vienerius metus, net 63,6 % respondentų nurodė atvejus, kai medžioklės metu gyvūnas buvo sužeistas ir pabėgo, ir nebuvo sumedžiotas pakartotiniu šūviu. Remiantis respondentų atsakymais, parengta diagrama (žr. 1 pav.), kurioje pateikiama, kad medžioklėse sužeidžiami įvairių rūšių gyvūnai (35,7 %), ši situacija nėra būdinga konkrečiai gyvūno rūšiai.

1 pav. Dažniausiai sužeidžiamų gyvūnų rūšių pasiskirstymas medžioklėje (%).

Fig 1. Animals are most injured during hunting (%).

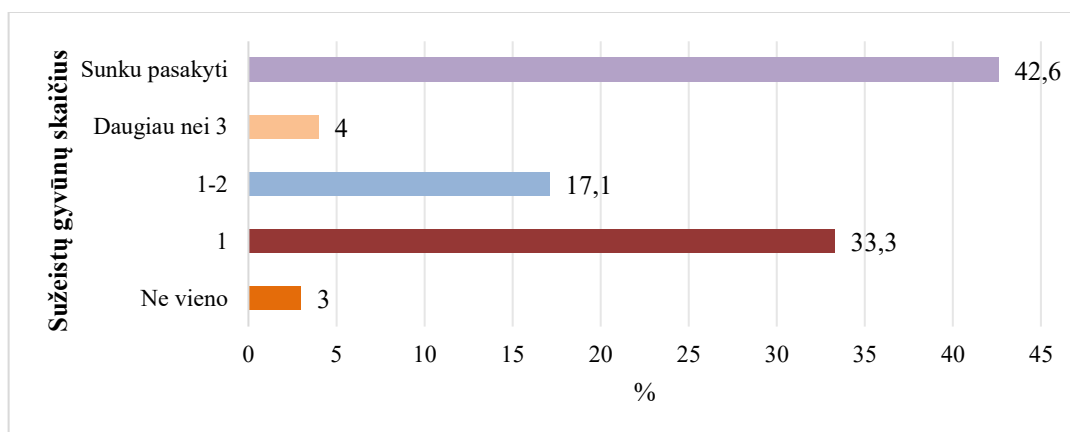
Tačiau vertinant konkrečias gyvūnų rūšis galima pastebėti, kad respondentai daugiausia nurodė medžioklėje sužeidžiant elnius (30,2 %). Tai gali būti susiję su tuo, kad elniai dažnai medžiojami medžioklėse varant, kurių metu gyvūnai smarkiai juda, todėl medžiotojui lieka mažiau laiko tiksliai nusitaikyti į gyvybiškai svarbius organus. Rečiau buvo nurodomos lapės (10,9 %), stirnos (10,1 %) ir šernai (10,1 %). Nors šie gyvūnai yra mažesnio kūno dydžio nei elniai, respondentų nuomone, jų sužeidimo atvejai buvo retesni. Tai leidžia daryti prielaidą apie netiesioginį ryšį tarp gyvūnų rūšies ir medžioklės būdo, kuris gali turėti įtakos sužeidimų dažniui. Dažniausiai jie medžiojami sėlinant arba tykant, kai medžiotojas turi daugiau laiko įvertinti situaciją ir atlikti tikslų šūvį. Be to, šie medžioklės būdai dažnai taikomi atvirose teritorijose, kur matomumas yra geresnis ir mažiau ribojamas augmenijos.

Mažiausiai respondentai nurodė medžioklėse sužeidžiant briedžius (3,1 %). Briedis yra didžiausias Lietuvos miškų gyvūnas, todėl jo gyvybiškai svarbūs organai sudaro didesnę taikinį. Dėl šios priežasties, esant tinkamam šūvio kampui, tikimybė tiksliai pataikyti teoriškai didesnė.

Apklausos duomenys rodo, kad respondentai neturi aiškos nuomonės, kiek per vieną medžioklę būna sužeistų žvėrių, kurie pabėga ir nebūna sumedžioti pakartotiniu šūviu. Didžioji dalis respondentų (42,6 %) apklaustųjų nurodė neturintys nuomonės apie tokias situacijas (žr. 2 pav.). Tai taip pat gali rodyti, kad medžioklės praktikoje trūksta sistemingo sužeistų gyvūnų registravimo ir analizės.

33,3 % respondentų nurodė, kad tai galėtų būti vienas gyvūnas, 17,1 % teigė, kad nuo vieno iki dviejų, o 3 % teigė, kad daugiau nei trys arba nė vieno. Be to, dauguma (apie 73 %) respondentų mano, kad būtent medžioklėse varant metu gyvūnų sužeidžiama daugiausia. Toks pasiskirstymas leidžia teigti, kad tarp medžioklės būdo ir sužeidimų tikimybės egzistuoja ryšys. Tai gali būti susiję su tuo, kad medžioklė varant vyksta greitesniu tempu nei tykant, todėl medžiotojui lieka mažiau laiko tiksliai nusitaikyti į judantį gyvūną ir atlikti mirtiną šūvį pataikant į gyvybiškai svarbius organus. Prie to gali prisidėti ir naudojami medžioklės įrankiai ar priedai, nes medžioklėse varant dažnai nenaudojama optika, kuri padidina medžiotojo taiklumą. Taip pat gali būti dažniau naudojami lygiavamzdžiai ir kombinuotieji ginklai, kurių šūvio

sklaida yra didesnė. Be to, medžioklėse varant medžiotojas dažnai neturi stabilios atramos šūviui atlikti, todėl gali sumažėti šūvio tikslumas. Įtakos gali turėti ir aplinka, kadangi tokios medžioklės dažniausiai vykdomos miškuose, tankesniuose jaunuolynuose ar krūmynuose, kur matomumas yra stipriai ribotas.

2 pav. Sužeistų žvėrių, kurie pabėga ir nebūna sumedžioti pakartotiniu šūviu, skaičius per vieną medžioklę (%).

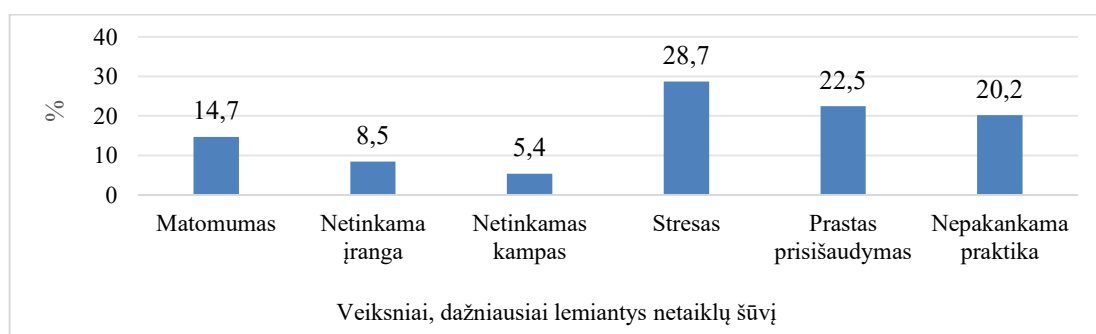
Fig 2. The number of wounded animals that escape and are not hunted with a repeat shot during a single hunt (%).

18,6 % respondentų teigė, kad medžioklėje sėlinant sužeidžiama daugiausia gyvūnų. Tai gali būti paaiškinama tuo, kad medžiotojas juda ir dažnai neturi stabilios atramos šūviui atlikti, o gyvūnas gali išgirsti ar pajusti pavojų ir pradėti judėti.

Respondentų nuomone, mažiausiai gyvūnų sužeidžiama tykant (8,5 %), tuo metu medžiotojas gali ilgiau stebėti aplinką, pasiruošti šūviui, susikaupti ir pasirinkti tinkamiausią momentą jam atlikti. Be to, dažnai medžiojama iš bokštelio, kuris suteikia atramą ir apsaugą nuo vėjo ar lietaus, todėl medžiotojui sudaromos patogesnės sąlygos atlikti tikslų šūvį. Virš žemės paviršiaus įrengti bokšteliai suteikia geresnes matomumo sąlygas, o šūvio atlikimo kampas būna palankesnis.

Veiksniai, darantys įtaką netaikliams šūviams

Respondentų nuomone, didžiausią įtaką netaikliam šūviui turi stresas (28,7 %). Stresas yra natūrali organizmo reakcija į pavojų ar iššūkius, sukelianti adrenalino ir kortizolio išsiskyrimą. Dėl to medžiotojams gali būti sunku susikaupti, o padidėjęs adrenalino kiekis organizme gali sukelti rankų drebėjimą, tampa sunkiau nusitaikyti ir atlikti taiklų šūvį. Respondentai taip pat nurodė, kad netaikliam šūviui įtakos turi ir nepakankama praktika, taip galvojo 20,2 % apklaustųjų. Praktikos įgūdžių stoka gali veikti kartu su stresu. Šie veiksniai yra tarpusavyje susiję, kadangi praktinių įgūdžių stoka gali sustiprinti streso poveikį medžioklės metu. Mažiau patyrę ar rečiau praktikuojantys medžiotojai dažniau susiduria su neapibrėžtomis situacijomis, todėl jiems sunkiau išlaikyti koncentraciją ir kontroliuoti emocijas. Praktikos trūkumas gali pasireikšti ir tarp medžiotojų, kurie medžioja retai ir nelinkę reguliariai tobulinti šaudymo įgūdžių šaudyklose bei gebėjimo valdyti stresą.

3 pav. Veiksniai, dažniausiai lemiantys netaiklų šūvį medžioklėje (%).

Fig 3. Factors that most often lead to a missed shot (%).

Medžioklės įranga taip pat gali prisidėti prie nemirtinų šūvių. Taip teigia 8,6 % respondentų (žr. 3 pav.). Prastos kokybės, deformacijų paveikti ar netinkamai prižiūrimi ginklai gali veikti netinkamai, todėl šūvio trajektorija gali būti netiksli. Korozija, netinkama priežiūra ir ginklo susidėvėjimas taip pat gali turėti įtakos šūvio tikslumui. Pasitaiko situacijų, kai optiniai prietaisai praleidžia drėgmę ir rasoja iš vidaus, taip mažindami matomumą. Prie įrangos galima priskirti ir medžiotojų aprangą, kuri gali būti nepatogi, riboti judesius arba nepakankamai apsaugo nuo šalčio ir vėjo, o tai gali sukelti diskomfortą ir padidinti medžiotojo stresą. Be to, 22,5 % respondentų atsakė, kad prastas ginklo prisišaudymas turi įtakos sužeistų gyvūnų atvejams medžioklėje. Tyrimo duomenys leidžia teigti, kad nepakankamas balistikos išmanymas ir praktinio pasirengimo stoka daro reikšmingą įtaką šūvio tikslumui. Respondentų atsakymai rodo, kad mažesnę patirtį turintys ar rečiau praktikuojantys medžiotojai dažniau susiduria su netikslaus šūvio situacijomis. Dėl to didėja tikimybė, kad gyvūnas bus tik sužeistas ir pabėgs, patirdamas ilgalaikį skausmą ir kančias.

Mažiausiai respondentų (tik 5,4 %) nurodė, kad netaiklaus šūvio veiksnys yra netinkamas šūvio kampas. Medžioklėje ne visada susiklosto idealios sąlygos – gyvūnas gali stovėti nepalankiu kampu medžiotojo atžvilgiu, todėl

tampa sunkiau pataikyti į gyvybiškai svarbius organus ir sukelti staigią gyvūno mirtį. Taip pat pasirinkus netinkamą šūvio vietą gali pasitaikyti situacijų, kai kulka pakeičia savo trajektoriją, kliudžiusi šakas, ir sukelia rikošetą, taip keldama pavojų ir kitiems medžioklės dalyviams. Be to, netinkamas šūvio kampas gali priversti medžiotoją šaudyti iš nepatogios kūno padėties, todėl sumažėja stabilumas ir taiklumas.

Įdomu pažymėti, kad oro sąlygos ir jų nulemta matomumo įtaka, anot respondentų, sudaro tik 14,7 % taiklumo sėkmės. Nors rūkas, lietus ar į akis spindinti saulė gali daryti neigiamą įtaką šūviui, medžiotojai neišskyrė to kaip svarbaus trukdžio taiklumui medžioklėje. Matomumą taip pat apsunkina tamsus paros metas, kai gali būti sunkiau nustatyti gyvūno kontūrus ir tiksliai nusitaikyti į gyvybiškai svarbius organus, be to, gali būti susijęs ir su pasirinktu netinkamu šūvio kampu.

Išvados

1. Nustatyta, kad per pastaruosius metus dauguma (apie 64 %) medžiotojų yra susidūrę su situacija, kai medžioklės metu gyvūnas buvo sužeistas ir pabėgo. Dažniausiai sužeidžiami taurieji elniai (apie 30 %), rečiau – lapės, stirnos ir šernai (apie 10 %), mažiausiai – briedžiai (apie 3 %).

2. Respondentų nuomone, daugiausia (apie 73 %) gyvūnų sužeidžiama medžioklėse variant. Mažiausiai – tykant (apie 9 %).

3. Trečdalis (apie 29 %) apklausoje dalyvavusių respondentų nurodė, kad pagrindiniai netaiklių šūvių veiksniai yra medžiotojų azartas ir stresas. Taip pat netaiklų šūvį lemia prastas ginklo prisišaudymas (taip manė apie 23 % respondentų), prastos kokybės ar nusidėvėjusi įranga, prasta įrangos priežiūra ir nepakankama šaudymo praktika (apie 20 %). Netaikliams šūviams ir žvėrių sužeidimams taip pat daro įtaką prastas matomumas bei su tuo susijęs netinkamas nusitaikymas.

Literatūra

1. Boreiko, V. E. (2010). *Ekologicheskoe pravo* [Экологическое право]. Kyiv Ecological and Cultural Center.
2. Gompper, M. E. (Ed.). (2014). *Free-ranging dogs and wildlife conservation*. Oxford University Press..
3. Netsvetova, E. V. (2019). *Gumanitarnye aspekty okhoty i okhotnich'ego khozyaistva* [Гуманитарные аспекты охоты и охотничьего хозяйства].
4. Vajas, P., Fattebert, J., & Gamelon, M. (2024). Weather and hunting efficiency: Unraveling the factors impacting wild boar drive hunting. *European Journal of Wildlife Research*, 70, 78. <https://doi.org/10.1007/s10344-024-01858-4>
5. Stokke, S., Arnemo, J. M., Brainerd, S., Söderberg, A., Kraabøl, M., & Ytrehus, B. (2018). Defining animal welfare standards in hunting: Body mass determines thresholds for incapacitation time and flight distance. *Scientific Reports*, 8, 13786. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-32102-0>

ANALYSIS OF THE CAUSES OF HUNTING-RELATED INJURIES IN GAME ANIMALS: RESULTS OF A HUNTER SURVEY

Abstract

The aim of this study was to evaluate the frequency of wounded game animals during hunting, to determine in which types of hunting animals are most often wounded, and to analyse the main factors influencing inaccurate shots during hunting. A questionnaire survey of hunters was used for the study. The results of the study showed that most respondents (about 48%) have extensive hunting experience and have been hunting for more than 20 years. 63.6% of respondents indicated that during the past year there had been cases when an animal was wounded during hunting and escaped. The most frequently mentioned species were deer (30.2%), while foxes, roe deer and wild boars were mentioned less frequently (about 10%), and moose were mentioned the least (3.1%). According to the respondents, the highest number of wounded animals occurs during driven hunts (about 73%), as such hunts are more intensive and animals are usually moving and may be turned at an angle that covers vital organs, leaving the hunter less time to prepare and aim accurately. The study also showed that the main factors influencing inaccurate shots are stress (28.7%), poor rifle sighting (22.5%), and lack of practice (20.2%). Other factors may include poor visibility, the condition of hunting equipment, and an unsuitable shooting angle. In conclusion, cases of wounded animals during hunting are associated with various factors. Therefore, to reduce such cases, it is important to pay more attention to hunters' practical training, proper firearm sighting, and evaluation of hunting conditions.

Keywords: hunting, wild animals, shooting accuracy, driven hunt.